

Arbeot. n. 299/30.11.1999^M

Rautakautisen löytöpaikan tarkastus:

Kunta: JÄMSÄNKOSKI
Nimi: Viertiö

Kylä: Patala
Inv.nro:

Mj.tyyppi: polttokalmisto (?) Luokka: 2
Ajoitus: rautakautinen viikinkiaika

Kartta: 2233 07 Koordinaatit: paikka +/- 20 m
X: 6865 01 Y: 2562 08 Z: 100.0 Z2: 105.0

Ilmeisesti polttokenttäkalmistoa. Metsittynyttä kallioaluetta.
Rautakauden löytöjä kahdesta kohtaa n. 30 m:n säteellä.

Tutkija: Sepänmaa Timo tarkastus 7 / 1999

Tila: Ala-Mella (kunta kylä tila talo) 183 406 0003 0936
Maanomistajat: Lauri Juho Viertiön oikeudenomistajat
Viertiö, Hilma Meeri Maria

Osoite:

Puhelin: 014 - 718 519

Löydöt:

KM 31550 : 1 MIEKKA, (Petersenin M-tyyppiä?), 1 kpl.

KM 31550 : 2 RAUTAKIRVES, 1 kpl, 312 g, Kaarevaselkäinen partakirves. Pienet pyöreähköt korvakkeet varsireiän kohdalla sekä ylä-, että alapuolella. Hamara pidennetty, n. 15 mm pitkä.

KM 31550 : 3 RAUTAVEITSI, 1 kpl, 35 g, hamaraosa suora, pituus n. 60 mm, ruoto alemmalla tasolla kuin terän hamara, pituus n. 62 mm.

Paikka sijaitsee Jämsänkosken keskustasta 3.3 km S, Jämsän rajasta n. 200 m N, Jämsä-Jämsänkoski -tien itäpuolella, tiestä n. 200 m ENE, peltojen saartamalla mäntyä ym. kasvavalla kalliosaarekkeella, Viertiön entisestä, tyhjillään olevasta renkituvasta n. 20-30 m E - SE.

Sepänmaa 1999:

Jämsänkoskelainen arkeologian harrastaja Paavo Ihlberg löysi metallinilmaisijalla kotinsa lähistöltä rautaisen miekan 5.7.1999. Hän ilmoitti löydöstä samantien allekirjoittaneelle. Tarkastin löytöpaikan löytäjän ja tämän vaimon ja tyttären kanssa 7.7.1999. Paikka on Ala-Mellan tilan maalla, jonka omistajat ovat Viertiön sukua. Löytöaluetta ei ole nimetty peruskartalle. Paavo Ihlberg kutsui aluetta Viertiöksi ja Viertiön kallioksi, millä perusteella nimesin paikan. Tiedossani ei ole, kuinka yleisesti ja "virallisesti" käytetty nimitys on tai onko paikalla muita nimiä.

Löytöalue on peltojen ympäröimän, pääasiassa mäntyä kasvavan kalliosaarekkeen lounaisosassa, vanhan - nyt autiona olevan väentuvan kaakkoiskulmasta 29,3 m itään (mitta miekan keskelle) (ks. karttaluonnos 1:500, liite I). Löytöpaikka on loivassa notkelmassa, jonka välittömästi kaakkoispuolella avokallio kohoaa loivapiirteisesti.

Löytökohdalla on epämääräistä maakumpareta. Kumpare on muutaman kymmenen sentin korkuinen, koilliseen avautuvan "C":n muotoinen, läpimitaltaan n. 3,5 x 3,5 m. Heti tämän koillispuolella on lisäksi pieni, pyöreähkö n. 1 m:n läpimittainen kumpare. Miekka oli ollut suuremman kumpareen kaakkois-etelä-laidalla, suurehkon männyn tyvellä, männyn lounaispuolella. Miekka oli aivan kumpareen laidalla, pystysuunnassa mitattuna muutaman kymmenen sentin syvyydellä, mutta vinottain mitattuna ehkä vain noin 20 cm:n syvyydellä, kumpareen seinämän suuntaisesti. Kärki osoitti lounaaseen ja ponsi koilliseen. Ihlbergin kaivaessa miekkaa ylös, tuli sen keskivaiheille pieni ylös osoittava taitos, joka nyt siis osoittaa kumpi lape oli ylöspäin. Heti miekan löytymisen jälkeen Ihlberg jätti paikan tutkimisen. Paikkaa tarkastaessani havaitsin miekan löytötason - "jäljen" - erottuvan selvästi kumpareen laidalla. Maaperä oli hieman sekoittunutta vaaleaa kivetöntä silttiä. Ihlbergin mainitsemia merkkejä noesta en tavannut, jollei hän sitten tarkoittanut pintahumuksesta irronneita nokihippuja. En kaivanut paikkaa enempää, vaan asetimme miekan ponne kohdalle minigrip-pussiin kaksi ja kärjen kohdalle yhden kymmenpennisen merkiksi tulevia tutkimuksia varten.

Edelläkuvatut kumpareet löytökohdalla ovat erittäin epämääräisiä ja tarkastushavaintojen perusteella vaikeasti tulkittavia. Maa sekä miekan löytökohdalla että kumpareen luoteislaidalle tekemässäni pienessä koepistossa oli irtonaista vaaleaa kivetöntä silttiä. Kumpareta näyttäisi kiertävän hyvin heikosti erottuva muutaman kymmenen senttimetrin levyinen matala oja. Em. kuvaukset kumpareesta on kuitenkin otettava kriittisesti, sillä kohdalla on paksu kerros aluskasvillisuutta (sammalta ja varpuja). Kumpareen voi tulkita (uudehkon) pienen rakennuksen pohjaksi. (Olisiko esim. hautakumpua käytetty rakennuksen pohjana tai esim. rakennuksen pohjaan, vaikkapa portaikon alle, tuotu jostain lähialueelta löytynyt miekka?)

Tutkin lähialuetta Ihlbergin perheen kanssa silmämääräisesti ja metallinilmajalla. Kiveyksiä, kumpuja tms. ei alueella ollut havaittavissa, vaikkakin matalia sellaisia olisi aluskasvillisuuden alta ollut hyvin vaikea erottaa. Alueelta löytyi metallinilmajalla melko paljon uusia nauvoja, rautalankaa ja muuta romua. Miekan löytöpaikasta n. 30 m pohjoisluoteeseen on n. 5 x 3 m:n laajuinen, vajaa 1,5 m:n korkuinen kivi. Tämän kiven koillislaidalta, aivan kiven kyljestä löytyi rautakirves (:2) ja veitsi (:3). Löytöpaikka on väentuvan pohjoisnurkasta luoteisseinämän suuntaisesti 23,5 m koilliseen ja tästä 0,5 m kaakkoon (ks. karttaluonnos 1:500, liite I). Kirves oli lappeellaan n. 10 cm:n turve- ja noin 5 cm:n paksuisen nokea ja muutamia nyrkinkokoisia kiviä sisältävän maakerroksen alla. Terä osoitti suunnilleen etelään. Heti kirveen alla oli veitsi "ristikkäin" kirveen kanssa, kärki osoitti länteen. Enempää tätä paikkaa ei tutkittu. Kaivetun maan joukossa ei ollut muita löytöjä, mutta metallinilmajain reagoi edelleen kohdalla ja lähiympäristössä. Aluetta ei siis kuitenkaan tutkittu tämän enempää. Kirveen kohdalle asetettiin 10-penninen minigrip-pussissa.

Tulkintaa:

Alueella on aivan ilmeisesti kiinteää rautakautista muinaisjäännöstä, todennäköisimmin polttokenttäkalmistoa. Alueen mielekäs, tieteellinen, tutkiminen vaatisi laajahkojen alueiden tasokaivauksia - ei pelkästään jo todettujen löytökohtien kaivamista.

Alue on varsin hyvin säilynyt. Yhdessä tästä n. 200 m etelään sijaitsevan Kissankallion

kalmiston (sekä alueella aivan ilmeisesti olevien muiden, toistaiseksi löytymättömien muinaisjäännösten) kanssa se muodostaa lajissaan Keski-Suomessa parhaiten säilyneen kokonaisuuden (Jämsänjokivarren muut tunnetut kalmistot ovat lähes tuhoutuneet - lukuun ottamatta Jämsän Hiidenkallion mahdollista kalmistoa). Alueen säilyttäminen enempää rakentamatta olisikin nähdäkseni perusteltua sekä arkeologisten, että kulttuurimaiseman arvojen perusteella.

Jyväskylässä 15.9.1999

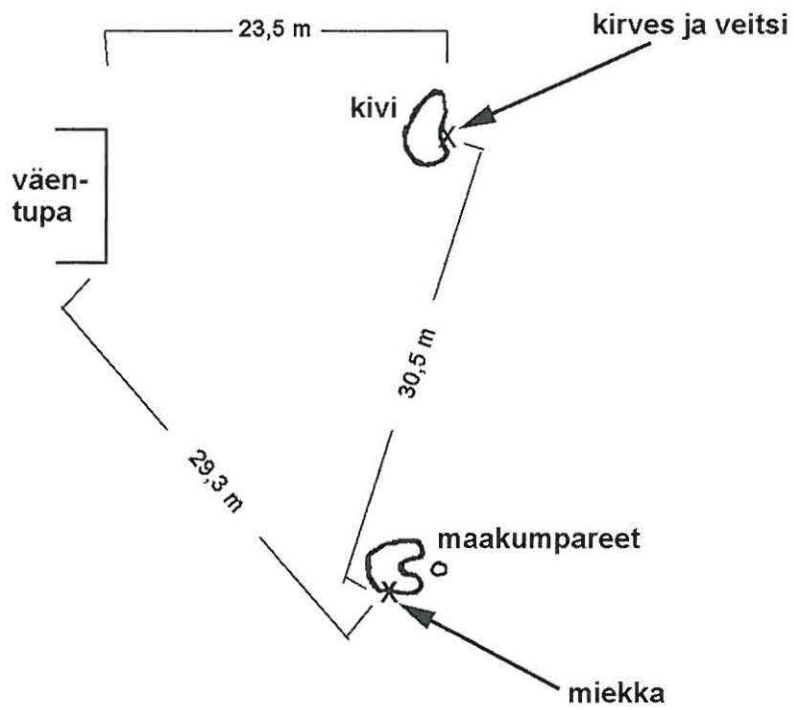
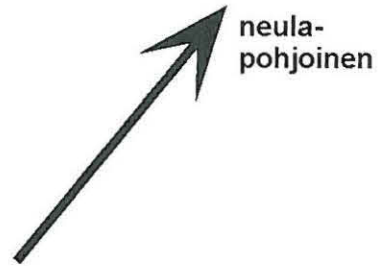

Timo Sepänmaa
tutkija / arkeologi
Keski-Suomen museo

Liitteet:

- I karttaluonnos 1:500
- II peruskarttaote 1:20 000
- III:1-3 valokuvia
- IV Paavo Ihlbrgin raportti löydöstä

JÄMSÄNKOSKI,
Patala, Viertiö
- rautakautinen kalmisto (?)
T. Sepänmaa tark. 1999
karttaluonnos
Mk 1:500

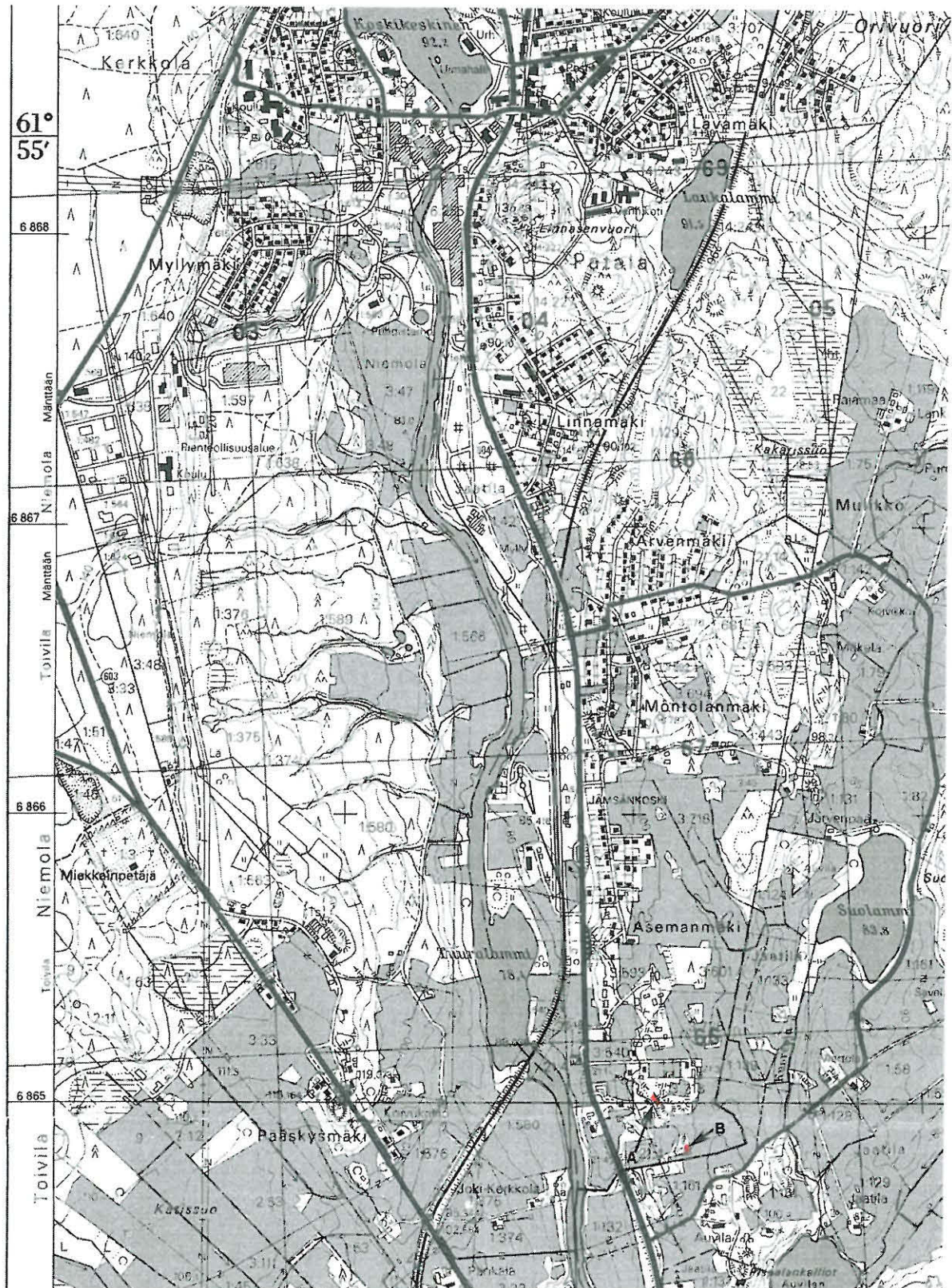

A: Jämsänkoski, Patala, Viertiö
 B: Jämsänkoski, Patala, Kissankallio

rautakautinen löytöpaikka / kalmisto (?)
 rautakautinen hauta / kalmisto

Peruskarttaote 1: 20 000

Pk 2233 07 JÄMSÄ, 1981

Jämsä, Patala, Viertiö

- rautakautisen löytöpaikan (polttokenttäkalmisto?) tarkastus

Valokuvia

Kuva 1. Miekan löytöpaikka kuvan keskiosassa olevasta männystä vasemmalle alaviistoon. Kuvattu koilliseen.

Kuva 2. Miekan löytöpaikka. Irtomaat poistettu miekan löytötasoon. Kuvattu koilliseen.

Kuva 3. Paavo Ihlbergin tytär seisomassa miekan löytöpaikalla, taustalla nuolien osoittamassa paikassa rouva Ihlberg seisoo kirveen ja veitsen löytöpaikalla. Vasemmalla Paavo Ihlberg. Kuvattu luoteeseen.

Kuva 4. Kirveen ja veitsen löytöpaikka suuren kiven vasemmalla laidalla, männystä n. 40 cm kuvaajaan päin. Kuvattu kaakkoon.

Kuva 5. Kirveen ja veitsen löytöpaikka kiven etupuolella, keskellä olevasta männystä n. 40 cm oikealla. Taustalla Viertiön (eli Ala-Mellan) autiona oleva väentupa. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 6. Kirves löytöpaikallaan. Terä osoittaa suunnilleen etelään. Heti kirveen alla näkymättömissä veitsi, terän kärki kohti länttä (eli vasenta alareunaa).

Kuvat mustesuihkutulosteita diakuvista. Kuvat: Keski-Suomen museo / Timo Sepänmaa 1999.

Viertiön kallion miekka

Vaimoni lähtiessä työmaansa onkikilpailuihin 5/7-99 noin klo:16:00, päätin aikani kuluksi lähteä metallinilmaisimeni kanssa läheiseen Viertiön metsään tutkailemaan.

Ensiksi löysin mökin lähettyviltä pari tölkin kantta, tinapaperifoliota sekä foliopussin, jotka turhautuneena laitoin leipälaukkuuni. Talon alapihalta löytyi sitten yön messinkisolki.

Lähdin etenemään ylempänä Jämsää kohti kallioita pitkin ja neliskulmaisessa painaumasta löytyi kolmiomainen pellinkappale. Pellinpalan löytöpaikasta heti Jämsään päin pitkänomaisessa syvennyksessä kuului heikko signaali, epäilin sen olevan harhaa ja meinasin kävellä ohitse, mutta poistin kuitenkin pintamaata jolloin signaali voimistui sekä tuntui pitkänomaiselta, rautalankaa ajattelin.

Kaivoin ja katkoin vieressä kasvavan männynjuuria mukana olevilla oksasaksilla ja viimein n. 30cm syvyydessä sain kontaktin rautapeltiin kuten ensin luulin. Kaivannossa oli myös jotain hiiltyneen tapaista joten mieleeni tuli saunankiuas. Rapsuttelin kuitenkin maita ja esiin tuli kuin lattaraudan reunat. Kuvittelin kyseessä olevan turhan romun kuten kymmeniä kertoja ennenkin. Jatkoin kaivamista ja oletin kyseessä olevan esim. tynnyrin vanteen koska rauta oli kaareva sekä ohut, taikka kuluneen kärrynpyörän vanteen. Rauta antoi periksi jonkin verran joten meinasin jo kiskaista sen väkisin maasta irti kaivamastani aukosta, jolloin se hieman taittui. Mutta vaistoni varoitti, joten jatkoin kaivamista varoen, juuria katkoen.

Rauta oli kaarevassa asennossa ja sitä oli näkyvissä jo 30cm jolloin huomasin sen olevan hieman kartiomaisen ja sivuiltaan terävähkön. Tässä vaiheessa epäilykseni heräsi, miekka!, latan ohuus kuitenkin laittoi vielä epäröimään. Jatkoin kaivamista sisukkaasti juurien läpi paksumpaa päätä kohti ja vihdoinkin ja viimein sormeni tunsivat juurien lomitse miekan väistöraudan toisen puolen. Tässä vaiheessa alkoi jonkinlainen vapina kehossani löytöni varmuudesta ja hetken rapsuttelun jälkeen löysin toisen puolen.

Jatkoin yhä sitkeästi kaivamista ja esiin tuli miekan ponsi. Ravistelin terästä varovasti jolloin hiesusta paljastui miekan kahvan hahmo. Miekka oli yhä pahasti paksujen juurien peitossa jolloin mietin miten saisin sen ehjänä ylös. Juoksin reilun sadan metrin päässä olevaan kotiini hakemaan puukkosahaa jolla katkaisin kaksi paksuinta juurta.

Ajantajuni katosi, mutta viimein tämän henkisen taistelun jälkeen nostin aarteeni ehjänä ylös. Olin tehnyt arvokkaan löydön. Huohahdin hetken onnellisena miekkaa tuijottaen, ei voi olla totta mietin. Tässä vaiheessa alkoi ripottelemaan vettä, jolloin suojasin ilmaisimeni ilmaisinosan hiusmyssyllä.

Sen jälkeen viritin ilmaisimeni uudestaan joka ilmoitti vielä metallista kaivannossa, saattoi olla miekan ruostetta, mutta arvelin kyseessä olevan parhaassa tapauksessa kalmiston taikka kätkön joten jätin kaivun siihen. Tämän jälkeen työnsin maat takaisin kaivantoon ja lähdin soittamaan arkeologi Timo Sepänmaalle jonka kanssa olin aikaisemmin ollut yhteydessä muutamaa päivää aikaisemmin Vororotin epäilyistä uhrikivestä.

Istun nyt koneeni vieressä kirjoittaen tätä, miekka muoviin käärittynä pöydälläni. Tunnen vereni virtaavan yhä normaalia kiihkeämmin. Olen sanoinkuvaamattoman onnellinen löytöni johdosta koska olen valittuna saanut tilaisuuden tehdä aikamatkan historiassa vuosisatoja taaksepäin.

Jämsänkoscilla 5/7-99

Paavo Ihlberg
Paavo Ihlberg